

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/92/2008

KONTAKTY SĄSIEDZKIE W MIEJSCU ZAMIESZKANIA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2008

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
12 października 2007 roku

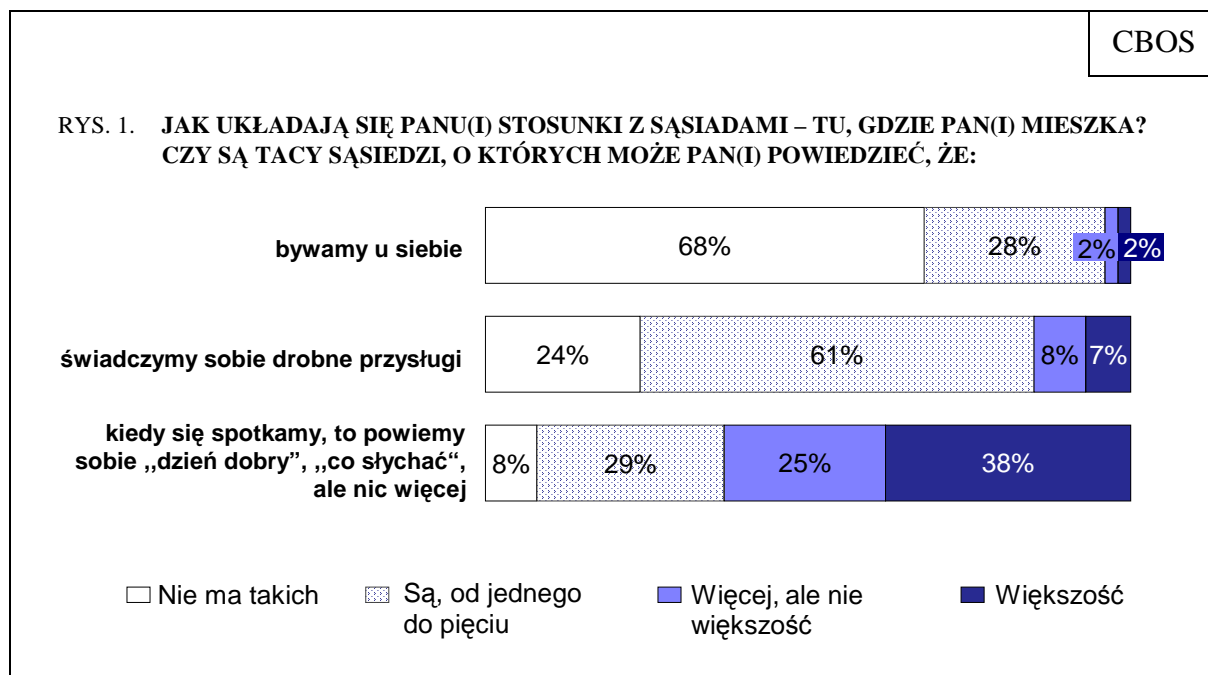
Więzi sąsiedzkie we współczesnym społeczeństwie są przedmiotem nieustannego zainteresowania zarówno badaczy, jak i polityków społecznych. W jednym z ostatnich sondaży¹ po raz kolejny zamieściliśmy, opracowane przez Ewę Kaltenberg-Kwiatkowską², pytanie, którego celem była charakterystyka relacji respondenta z sąsiadami, oparta na typologii zaproponowanej przez Piotra Kryczkę. Badani charakteryzowali swoje stosunki z sąsiadami za pomocą sześciu stwierdzeń. Trzy z nich dotyczyły wzajemnych relacji – od kontaktów towarzyskich poprzez świadczenie sobie przysług po wymianę pozdrowień i zdawkowe rozmowy w trakcie przypadkowego spotkania. Dalsze dwa odnosiły się do postaw wobec sąsiadów – zachowania poprawności połączonej z dystansem oraz świadomego unikania kontaktów. Wreszcie szóste stwierdzenie dotyczyło konfliktów sąsiedzkich.

Nie miejsce tu na głębszą analizę problematyki zakresu i treści sąsiedztwa. Ograniczymy się jedynie do przedstawienia podstawowych wyników, jakie uzyskaliśmy zadając to pytanie, oraz zmian, jakie zaszły w ostatnich trzynastu latach, czyli od czasu, gdy po raz pierwszy poruszyliśmy tę tematykę.

Zacznijmy od stwierdzeń dotyczących wzajemnych relacji z sąsiadami.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (215) zrealizowano w dniach 11–14 kwietnia 2008 roku na liczącej 1101 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Założenia badawcze oraz pogłębiona analiza wyników pierwszego badania (z roku 1995) zawarte są w: E. Kaltenberg-Kwiatkowska, *Sąsiedztwo we współczesnym mieście – stereotypy i rzeczywistość*, w: *Stare i nowe struktury społeczne w Polsce*, t. III *Czynniki miastotwórcze w okresach wielkich zmian społecznych*, pod red. W. Misztala i J. Styki, Lublin 2002.

Zdecydowanie najczęściej występujący typ stosunków z sąsiadami to taki, który w skrócie można by nazwać relacją „na dzień dobry” – ograniczającą się do wzajemnego pozdrawiania się, „zagadywania”, wymieniania kilku słów w trakcie przypadkowych spotkań. Ten typ stosunków sąsiedzkich w typologii Piotra Kryczki nazwany jest sąsiedztwem „konwencjonalnym” lub „ceremonialnym”. Zaledwie co dwunasty respondent (8%) twierdzi, że nie ma takich sąsiadów, z którymi kontakt ogranicza się tylko do pozdrowień lub zdawkowych rozmów w czasie przypadkowego spotkania. Jednocześnie dla niemal dwóch piątych ankietowanych (38%) jedynie do tego ograniczają się kontakty z większością sąsiadów.

Trzy czwarte badanych (76%) deklaruje, że ma sąsiadów, z którymi wzajemnie świadczy sobie drobne przysługi (popilnowanie dziecka, pożyczenie czegoś itp.). W typologii, którą posłużyła się autorka pytania, sąsiedztwo takie określone jest jako „świadczeniowe”. W omawianym badaniu dotyczy ono najczęściej (80% tej grupy badanych, czyli 61% ogółu) jedynie kilku sąsiadów, zapewne najbliższych. Z większością sąsiadów w tego rodzaju relacje wchodzi 7% ogółu.

Stosunki towarzyskie, przejawiające się w bywaniu u siebie, np. na imieninach, uroczystościach rodzinnych, utrzymuje z sąsiadami jedna trzecia respondentów (32%). Dotyczy to jednak niemal wyłącznie jednego lub kilku sąsiadów (86% tej grupy, tj. 28% ogółu), choć są i tacy (2% ogółu), którzy w tego rodzaju relacje wchodzi z większością sąsiadów.

Wyniki badania potwierdzają przede wszystkim to, że więź między sąsiadami, wyrażająca się w trzech wymienionych wyżej typach relacji, występuje znacznie częściej wśród ludności wiejskiej niż miejskiej. Zarazem wyniki te wskazują na szczególną sytuację w małych ośrodkach miejskich, gdzie stosunki sąsiedzkie są pod niektórymi względami bardziej zbliżone do relacji występujących na wsi.

Tabela 1

Typy kontaktów sąsiedzkich	Miejsce zamieszkania				
	wieś	miasta			
		do 20 tys. ludności	20 – 100 tys.	101 – 500 tys.	501 tys. i więcej
w procentach					
◆ Towarzyskie („bywamy u siebie”)					
Nie ma takich sąsiadów	57	67	75	81	72
Są	43	34	25	19	28
– od jednego do pięciu	37	29	23	17	22
– więcej, ale nie większość	3	4	1	1	5
– większość	3	1	1	1	1
◆ Świadczeniowe („świadczymy sobie drobne przysługi”)					
Nie ma takich sąsiadów	16	18	32	32	32
Są	84	82	68	68	68
– od jednego do pięciu	64	61	63	57	55
– więcej, ale nie większość	10	10	3	6	8
– większość	10	11	2	5	5
◆ Konwencjonalne („na dzień dobry”)					
Nie ma takich sąsiadów	11	6	6	5	4
Są	89	94	94	95	96
– od jednego do pięciu	28	30	32	32	28
– więcej, ale nie większość	26	26	24	22	27
– większość	35	38	38	41	41

Stosunki towarzyskie co najmniej z kilkoma sąsiadami utrzymuje ponad dwie piąte mieszkańców wsi, co trzeci mieszkaniec małego miasta i od jednej piątej do ponad jednej czwartej mieszkańców większych miast. Warto zauważyć, że brak jest wyraźnego związku między takimi relacjami sąsiedzkimi a wykształceniem i wiekiem (por. tabele aneksowe).

W zakresie wzajemnego świadczenia sobie z sąsiadami drobnych przysług, a więc – zgodnie z użytą tu terminologią – w sąsiedztwie „świadczeniowym” stosunki w małych miastach są szczególnie zbliżone do stosunków panujących na wsi, a różnią się od tychże w miastach większych. W tego typu relacje wchodzi ponad cztery piąte mieszkańców wsi i małych miast oraz nieco ponad dwie trzecie mieszkańców miast średnich i dużych, a także wielkich aglomeracji. Trzeba dodać, że tego rodzaju relacje sąsiedzkie są szczególnie

rozpowszechnione wśród rolników. Aż 91% z nich twierdzi, że ma przynajmniej kilku sąsiadów, z którymi wzajemnie świadczy sobie drobne przysługi, w tym co czwarty (26%) może tak powiedzieć o większości sąsiadów. Z drugiej strony stosunkowo najrzadziej w takie relacje z sąsiadami wchodzi pracujący na własny rachunek (63%) oraz członkowie kadry kierowniczej i inteligencji (68%).

Sąsiedztwo „konwencjonalne”, a więc relacje między sąsiadami, które określiliśmy tu terminem „na dzień dobry”, mają na wsi niemal taki sam zakres jak w miastach. Wyraźnie wyróżniają się jednak rolnicy, z których co czwarty deklaruje, że nie ma sąsiadów, z którymi kontakt ograniczałby się tylko do takiej zdawkowej, konwencjonalnej formy. Można powiedzieć, że węższy zakres kontaktów „konwencjonalnych” odpowiada szerszemu zakresowi kontaktów „świadczeniowych”.

Jak już wspomnieliśmy, po raz pierwszy zadaliśmy to pytanie w roku 1995. Spójrzmy, czy i jakie zmiany w zakresie poszczególnych typów kontaktów sąsiedzkich zaszły w analizowanym okresie.

Tabela 2

Typy kontaktów sąsiedzkich	Wskazania badanych według terminów badań		
	1995	2000	2008
	w procentach		
Towarzyskie („bywamy u siebie”)			
Nie ma takich sąsiadów	59	62	68
Są	41	38	32
– od jednego do pięciu	31	31	28
– więcej, ale nie większość	5	4	2
– większość	5	3	2
Świadczeniowe („świadczymy sobie drobne przysługi”)			
Nie ma takich sąsiadów	22	24	24
Są	78	76	76
– od jednego do pięciu	55	54	61
– więcej, ale nie większość	11	11	8
– większość	12	11	7
Konwencjonalne („na dzień dobry”)			
Nie ma takich sąsiadów	14	13	8
Są	86	87	92
– od jednego do pięciu	28	29	29
– więcej, ale nie większość	23	25	25
– większość	35	33	38

W ciągu minionych trzynastu lat nie nastąpiły zmiany w zakresie sąsiedztwa świadczeniowego. Natomiast zmieniła się liczba osób mających bliskie kontakty z sąsiadami, przejawiające się w utrzymywaniu stosunków towarzyskich. O ile w 1995 roku 41% badanych utrzymywało stosunki towarzyskie przynajmniej z kilkoma sąsiadami, o tyle obecnie tylko jedna trzecia (32%). Różnica wskazań (9 punktów procentowych w ciągu trzynastu lat) może się wydawać niewielka, jednak biorąc pod uwagę to, że mamy do czynienia ze zjawiskiem wchodzącym w zakres kultury, szeroko pojętych zwyczajów, które zmieniają się zwykle powoli, jest to różnica znacząca. Tym bardziej że następuje systematycznie i się pogłębia. W pięcioleciu 1995–2000 był to spadek 3-punktowy, w następnych ośmiu latach już 6-punktowy.

Jednocześnie obserwujemy rozszerzanie się, choć nie w tak dużym stopniu, zakresu sąsiedztwa konwencjonalnego, kontaktów „na dzień dobry”. Można więc chyba zaryzykować twierdzenie, że zarysowuje się zmiana treści sąsiedztwa – w kierunku umacniania się stosunków bardziej powierzchownych kosztem relacji bliższych.

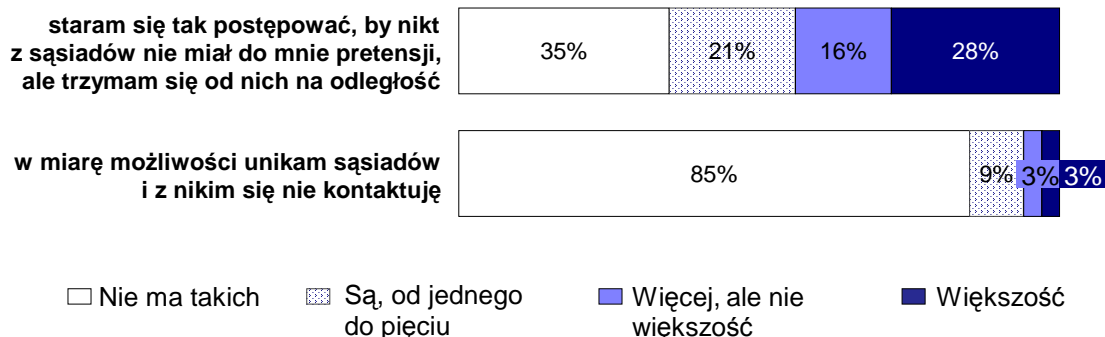
Przejdziemy teraz do omówienia dwóch zaproponowanych respondentom możliwych charakterystyk ich stosunków z sąsiadami. Dotyczyły one nie tyle charakteru kontaktów sąsiedzkich, ile postaw wobec sąsiadów.

Pierwszą z tych postaw można nazwać za Piotrem Kryczką „sąsiedztwem ograniczającym”. W postawie tej wyraża się chęć bezkonfliktowego sprostanienia wymogom poprawności w stosunkach z sąsiadami, ale zarazem świadome niewychodzenie poza taką poprawność. Odpowiadało temu sformułowanie „staram się tak postępować, by nikt z sąsiadów nie miał do mnie pretensji, ale trzymam się od nich na odległość”.

Postawa druga natomiast wyraża niechęć do nawiązywania więzi w miejscu zamieszkania. Odpowiednie sformułowanie brzmiało: „w miarę możliwości unikam sąsiadów i z nikim się nie kontaktuję”.

Podobnie jak w przypadku omówionych poprzednio typów relacji sąsiedzkich, badani mieli określić, wobec ilu sąsiadów zachowują daną postawę.

RYS. 2. JAK UKŁADAJĄ SIĘ PANU(I) STOSUNKI Z SĄSIADAMI – TU, GDZIE PAN(I) MIESZKA? CZY SĄ TACY SĄSIEDZI, O KTÓRYCH MOŻE PAN(I) POWIEDZIEĆ, ŻE:

Jak widać, niemal dwie trzecie badanych (65%) stara się zachowywać wobec sąsiadów poprawnie, ale z dystansem, z tego znaczna grupa (44%, tj. 28% ogółu badanych) postępuje tak wobec większości sąsiadów. Od takiej postawy, określonej jako „sąsiedztwo ograniczające”, odcina się tylko 35% badanych. (Odpowiedź „nie ma takich” sąsiadów, od których trzymam się na odległość.)

Interesujące jest zróżnicowanie częstości deklarowania postawy wyrażającej „sąsiedztwo ograniczające” w zależności od miejsca zamieszkania. Jest ona mniej więcej równie częsta wśród mieszkańców wsi i małych miast, jak i miast średniej wielkości i dużych, lecz nieprzekraczających 500 tysięcy ludności. Natomiast wyraźnie częściej od pozostałych przyjmują postawę dystansowania się wobec sąsiadów respondenci z miast największych, liczących ponad pół miliona mieszkańców. W tych miastach aż 42% badanych deklaruje dystans wobec większości sąsiadów, a tylko 25% odcina się od takiej postawy.

Trzeba podkreślić, że specyficzną pod tym względem grupę stanowią rolnicy. Mimo iż postawa wyrażająca się w dążeniu do zachowania dystansu wobec sąsiadów jest wśród ogółu mieszkańców wsi równie częsta jak wśród mieszkańców miast małych, a także średnich i dużych (liczących mniej niż pół miliona ludności), wśród rolników występuje znacznie rzadziej niż w innych grupach społecznych (a także rzadziej niż wśród ogółu mieszkańców wsi). Ponad połowa rolników (53%) twierdzi, że nie ma takich sąsiadów, wobec których starałaby się zachować dystans. Deklaracje takie nieco częściej niż inne grupy społeczne składają również robotnicy wykwalifikowani (45%).

Wreszcie 15% badanych ma takich sąsiadów, których stara się unikać, natomiast aż ponad cztery piąte (85%) odcina się od postawy wyrażającej niechęć do nawiązywania kontaktów w miejscu zamieszkania i dążenie do unikania sąsiadów. Tylko nieliczni (3% ogółu badanych) deklarują przyjmowanie takiej postawy wobec większości sąsiadów.

Deklarowanie niechęci do nawiązywania kontaktów w miejscu zamieszkania jest równie częste na wsi, jak w miastach, niezależnie od ich wielkości (patrz tabele aneksowe).

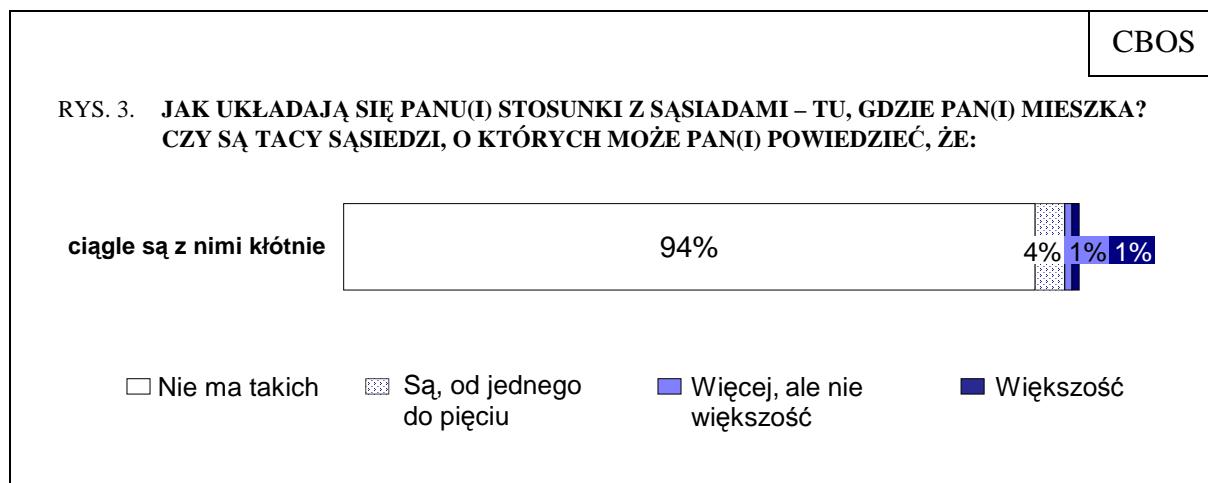
Omawiane tu postawy mają, jak się okazuje, dość trwały charakter.

Tabela 3

Postawy wobec sąsiadów	Wskazania respondentów według terminów badań		
	1995	2000	2008
	w procentach		
„Sąsiedztwo ograniczające” (poprawnie, ale z dystansem)			
Nie ma takich sąsiadów	36	38	35
Są	64	62	65
– od jednego do pięciu	23	23	21
– więcej, ale nie większość	14	16	16
– większość	27	23	28
Dążenie do unikania sąsiadów			
Nie ma takich sąsiadów	81	83	85
Są	19	16	15
– od jednego do pięciu	9	9	9
– więcej, ale nie większość	4	4	3
– większość	6	3	3

W ciągu minionych trzynastu lat w zasadzie nie zmieniła się liczba badanych przyjmujących wobec sąsiadów postawę określoną jako „sąsiedztwo ograniczające”, wyrażającą się w deklaracjach: staram się zachowywać wobec sąsiadów poprawnie, ale z dystansem. Takie same pozostają odsetki osób deklarujących taką postawę, jak i przyjmujących ją wobec większości sąsiadów. Zmniejszył się natomiast, choć stosunkowo nieznacznie (o 4 punkty procentowe), zakres występowania postawy polegającej na dążeniu do unikania sąsiadów. Dotyczy to przede wszystkim unikania kontaktów z większością sąsiadów.

Pozostaje wreszcie kwestia zakresu konfliktów sąsiedzkich. Próba rozpoznania ich było umieszczenie w pytaniu, wśród omówionych już możliwości charakteryzujących stosunki sąsiedzkie, sformułowania „ciągle są z nimi kłótnie”.

Tylko 6% badanych przyznaje, że ma takich sąsiadów, którzy wdają się w kłótnie, konflikty. We wszystkich trzech badaniach (w latach 1995, 2000 i 2008) wynik był niemal taki sam. Zdaniem autorki pytania może to świadczyć o zbyt wyidealizowanym stanie współżycia sąsiedzkiego³.

Wyniki sondażu potwierdziły znaną prawdę o różnicach między mieszkańcami wsi i miast dotyczących zarówno zakresu kontaktów społecznych, jak i ich intensywności. Wśród mieszkańców wsi szczególne miejsce zajmują rolnicy, dla których zdecydowanie duże znaczenie ma świadczenie sobie wzajemnie drobnych przysług na co dzień. Przedstawione wyniki wskazują też, że pod pewnymi względami w małych miastach charakter sąsiedztwa jest bardziej zbliżony do stosunków sąsiedzkich, jakie utrzymują między sobą mieszkańcy wsi, niż do relacji typowych dla mieszkańców średnich i dużych miast.

Porównując tegoroczne wyniki z uzyskanymi w poprzednich latach można zaryzykować twierdzenie, że zarysowuje się zmiana treści sąsiedztwa – zmierzająca do umacniania się stosunków bardziej powierzchownych kosztem relacji bliższych.

Opracował
Michał STRZESZEWSKI

³ Patrz przypis 2.

A N E K S

Tabela 1. Jak układają się Panu(i) stosunki z sąsiadami - tu, gdzie Pan(i) mieszka?
Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć, że **bywamy u siebie na imieninach, uroczystościach rodzinnych itp.?**

(%)

	Nie ma takich	Sa, od 1 do 5	Więcej, ale nie większość	Większość	Liczba osób
Ogółem	68	28	2	2	1101
Płeć					
Mężczyźni	66	29	3	2	524
Kobiety	69	27	2	2	577
Wiek					
18-24 lata	67	28	2	3	159
25-34	68	27	4	1	205
35-44	62	33	3	2	180
45-54	68	27	3	1	180
55-64	74	21	2	2	181
65 lat i więcej	67	30	1	2	196
Miejsce zamieszkania					
Wieś	57	37	3	3	410
Miasto do 20 tys.	67	29	4	1	151
20-100 tys.	75	23	1	1	215
101-500 tys.	81	17	1	1	171
501 tys.i więcej mieszk.	71	22	5	1	155
Wykształcenie					
Podstawowe	67	28	1	3	291
Zasadnicze zawodowe	63	32	3	2	282
Średnie	70	26	2	1	373
Wyższe	69	23	6	1	156
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	78	16	5	2	98
Prac.umysł.niż.szczebla	63	33	4	0	90
Pracownicy fiz.- umysł.	72	27	2	0	89
Robotnicy wykwalifikowani	53	41	4	3	131
Robotnicy niewykwalifik.	62	36	2	0	53
Rolnicy	57	43	0	0	33
Pracujący na własny rach.	75	19	6	0	41
Bierni zawodowo					
Renciści	76	22	0	2	106
Emeryci	68	27	2	3	253
Uczniowie i studenci	71	25	3	1	90
Bezrobotni	67	27	1	5	85
Gospodynie domowe i inni	77	21	0	2	33
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	62	33	4	1	155
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	58	38	1	3	75
sekt. pryw. poza rolnict.	68	26	4	1	279
prywatnym gosp. rolnym	59	41	0	0	43
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	67	29	1	3	66
301-500	63	33	3	1	104
501-900	67	26	2	4	237
901-1200	69	30	1	1	145
Powyżej 1200 zł	74	18	6	2	144
Ocena własnych war. mater.					
Złe	69	28	2	2	199
Średnie	66	29	2	3	528
Dobre	70	25	3	1	374
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	62	23	9	5	39
Raz w tygodniu	61	35	2	2	554
1-2 razy w miesiącu	72	23	3	3	199
Kilka razy w roku	75	20	4	0	198
W ogóle nie uczestniczy	82	16	0	2	110
Poglądy polityczne					
Lewica	77	17	4	3	126
Centrum	63	32	3	2	323
Prawica	71	25	3	2	355
Trudno powiedzieć	65	32	1	2	297

Tabela 2. Jak układają się Panu(i) stosunki z sąsiadami - tu, gdzie Pan(i) mieszka?
Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć, że **świadczymy sobie drobne przysługi, np. coś się pożyczy, popilnuje dziecka?**

(%)

	Nie ma takich	Sa, od 1 do 5	Więcej, ale nie większość	Większość	Liczba osób
Ogółem	24	61	8	7	1101
Płeć					
Mężczyźni	24	61	9	7	524
Kobiety	24	61	8	8	577
Wiek					
18-24 lata	26	58	11	5	159
25-34	25	64	6	5	205
35-44	22	63	7	7	180
45-54	22	62	8	8	180
55-64	25	57	8	10	181
65 lat i więcej	25	60	8	7	196
Miejsce zamieszkania					
Wieś	16	64	11	10	410
Miasto do 20 tys.	18	61	10	11	151
20-100 tys.	32	63	3	2	215
101-500 tys.	32	57	7	5	171
501 tys.i więcej mieszk.	32	55	8	5	155
Wykształcenie					
Podstawowe	21	60	11	8	291
Zasadnicze zawodowe	22	62	8	9	282
Średnie	26	60	7	7	373
Wyższe	27	63	6	4	156
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	32	56	8	4	98
Prac.umysł.niż.szczebla	18	68	7	7	90
Pracownicy fiz.- umysł.	28	58	8	6	89
Robotnicy wykwalifikowani	16	74	5	4	131
Robotnicy niewykwalifik.	28	51	17	5	53
Rolnicy	9	60	5	26	33
Pracujący na własny rach.	38	57	0	6	41
Bierni zawodowo					
Renciści	31	57	4	7	106
Emeryci	23	59	9	9	253
Uczniowie i studenci	24	60	15	1	90
Bezrobotni	20	60	7	13	85
Gospodynie domowe i inni	26	64	8	2	33
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	24	63	8	5	155
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	18	72	4	6	75
sekt. pryw. poza rolnict.	26	61	9	4	279
prywatnym gosp. rolnym	16	57	6	20	43
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	20	66	9	6	66
301-500	22	57	12	8	104
501-900	18	69	6	8	237
901-1200	22	62	7	8	145
Powyżej 1200 zł	33	57	7	4	144
Ocena własnych war. mater.					
Złe	27	61	5	6	199
Średnie	21	63	9	7	528
Dobre	26	58	8	8	374
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	17	60	14	9	39
Raz w tygodniu	19	63	9	8	554
1-2 razy w miesiącu	26	58	9	7	199
Kilka razy w roku	27	65	3	5	198
W ogóle nie uczestniczy	41	46	6	6	110
Poglądy polityczne					
Lewica	40	50	6	4	126
Centrum	23	62	6	9	323
Prawica	22	63	10	6	355
Trudno powiedzieć	21	62	8	8	297

Tabela 3. Jak układają się Panu(i) stosunki z sąsiadami - tu, gdzie Pan(i) mieszka?
Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć, że **kiedy się spotkamy, to powiemy sobie "dzień dobry", "co słyhać", ale nic więcej?**

(%)

	Nie ma takich	Są, od 1 do 5	Więcej, ale nie większość	Większość	Liczba osób
Ogółem	8	29	25	38	1101
Płeć					
Mężczyźni	6	31	24	39	524
Kobiety	9	28	27	36	577
Wiek					
18-24 lata	4	35	24	37	159
25-34	5	35	24	36	205
35-44	10	30	26	33	180
45-54	10	25	25	39	180
55-64	6	26	31	37	181
65 lat i więcej	9	25	21	44	196
Miejsce zamieszkania					
Wieś	11	28	26	35	410
Miasto do 20 tys.	6	30	26	38	151
20-100 tys.	6	32	24	39	215
101-500 tys.	5	32	22	41	171
501 tys.i więcej mieszk.	4	28	27	41	155
Wykształcenie					
Podstawowe	6	28	24	42	291
Zasadnicze zawodowe	11	27	25	37	282
Średnie	7	32	24	36	373
Wyższe	5	30	31	34	156
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	5	32	31	33	98
Prac.umysł.niż.szczebla	9	31	27	32	90
Pracownicy fiz.- umysł.	3	43	17	36	89
Robotnicy wykwalifikowani	10	26	23	40	131
Robotnicy niewykwalifik.	8	39	25	27	53
Rolnicy	24	7	19	50	33
Pracujący na własny rach.	8	29	32	31	41
Bierni zawodowo					
Renciści	6	29	22	42	106
Emeryci	9	25	24	42	253
Uczniowie i studenci	2	33	31	33	90
Bezrobotni	6	28	27	39	85
Gospodynie domowe i inni	3	26	32	39	33
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	12	36	24	27	155
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	12	30	26	32	75
sekt. pryw. poza rolnict.	4	31	27	39	279
prywatnym gosp. rolnym	18	14	25	42	43
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	13	28	24	35	66
301-500	13	29	25	33	104
501-900	9	29	26	37	237
901-1200	8	28	25	39	145
Powyżej 1200 zł	5	27	28	40	144
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	25	31	35	199
Średnie	8	30	26	37	528
Dobre	6	32	22	41	374
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	16	21	27	37	39
Raz w tygodniu	8	28	27	37	554
1-2 razy w miesiącu	5	34	22	38	199
Kilka razy w roku	7	32	21	40	198
W ogóle nie uczestniczy	5	27	31	37	110
Poglądy polityczne					
Lewica	4	34	21	41	126
Centrum	7	29	29	35	323
Prawica	8	30	24	39	355
Trudno powiedzieć	9	27	25	39	297

Tabela 4. Jak układają się Panu(i) stosunki z sąsiadami - tu, gdzie Pan(i) mieszka?
Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć, że **staram się tak postępować, by nikt z sąsiadów nie miał do mnie pretensji, ale trzymam się od nich na odległość?**

(%)

	Nie ma takich	Są, od 1 do 5	Więcej, ale nie większość	Większość	Liczba osób
Ogółem	35	21	16	28	1101
Płeć					
Mężczyźni	35	22	13	30	524
Kobiety	35	20	17	27	577
Wiek					
18-24 lata	27	25	17	30	159
25-34	33	22	14	30	205
35-44	39	24	14	22	180
45-54	35	18	17	30	180
55-64	40	21	16	24	181
65 lat i więcej	34	18	15	33	196
Miejsce zamieszkania					
Wieś	39	26	11	24	410
Miasto do 20 tys.	38	17	21	25	151
20-100 tys.	31	20	18	30	215
101-500 tys.	37	19	15	27	171
501 tys. i więcej mieszk.	25	16	17	42	155
Wykształcenie					
Podstawowe	30	25	16	29	291
Zasadnicze zawodowe	41	16	15	29	282
Średnie	35	22	14	28	373
Wyższe	35	21	17	26	156
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	35	20	19	25	98
Prac. umysł. niż. szczebla	36	21	19	22	90
Pracownicy fiz. - umysł.	24	25	19	31	89
Robotnicy wykwalifikowani	45	21	9	24	131
Robotnicy niewykwalifik.	26	27	18	29	53
Rolnicy	53	15	7	25	33
Pracujący na własny rach.	35	18	13	34	41
Bierni zawodowo					
Renciści	37	26	10	28	106
Emeryci	36	18	16	30	253
Uczniowie i studenci	21	22	19	38	90
Bezrobotni	39	17	15	29	85
Gospodynie domowe i inni	38	24	21	17	33
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	42	22	17	18	155
spółce właścicieli prywatnych i państwa	29	27	13	31	75
sekt. pryw. poza rolnict.	33	21	15	30	279
prywatnym gosp. rolnym	40	19	13	29	43
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	35	24	15	26	66
301-500	36	18	15	30	104
501-900	37	19	19	26	237
901-1200	41	22	10	27	145
Powyżej 1200 zł	36	19	12	32	144
Ocena własnych war. mater.					
Złe	35	18	19	27	199
Średnie	37	21	15	27	528
Dobre	33	22	14	31	374
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	36	15	22	26	39
Raz w tygodniu	37	21	16	25	554
1-2 razy w miesiącu	36	21	14	29	199
Kilka razy w roku	34	20	15	30	198
W ogóle nie uczestniczy	25	22	13	39	110
Poglądy polityczne					
Lewica	27	19	18	36	126
Centrum	36	22	15	27	323
Prawica	39	19	15	27	355
Trudno powiedzieć	33	23	15	28	297

Tabela 5. Jak układają się Panu(i) stosunki z sąsiadami - tu, gdzie Pan(i) mieszka?
Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć, że w miarę
możliwości unikam sąsiadów i z nikim się nie kontaktuję?

(%)

	Nie ma takich	Są, od 1 do 5	Więcej, ale nie większość	Większość	Liczba osób
Ogółem	85	9	3	3	1100
Płeć					
Mężczyźni	83	9	3	4	524
Kobiety	87	8	3	2	576
Wiek					
18-24 lata	84	10	4	2	159
25-34	86	9	3	2	205
35-44	82	10	4	5	180
45-54	86	7	3	5	180
55-64	86	8	2	3	181
65 lat i więcej	88	8	2	2	195
Miejsce zamieszkania					
Wieś	88	8	2	2	410
Miasto do 20 tys.	86	9	2	3	151
20-100 tys.	82	10	4	4	213
101-500 tys.	83	8	5	3	171
501 tys.i więcej mieszk.	85	8	4	3	155
Wykształcenie					
Podstawowe	82	13	2	3	290
Zasadnicze zawodowe	87	7	2	4	282
Średnie	86	8	4	2	373
Wyższe	88	6	3	3	156
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	86	7	4	3	98
Prac.umysł.niż.szczebla	89	6	1	4	90
Pracownicy fiz.- umysł.	82	13	2	3	89
Robotnicy wykwalifikowani	88	6	1	5	131
Robotnicy niewykwalifik.	82	10	6	3	53
Rolnicy	91	7	2	0	33
Pracujący na własny rach.	88	6	6	0	41
Bierni zawodowo					
Renciści	78	12	2	7	106
Emeryci	88	7	2	2	252
Uczniowie i studenci	82	14	2	2	90
Bezrobotni	83	7	8	2	85
Gospodynie domowe i inni	86	5	6	3	33
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	88	8	3	1	155
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	83	11	0	6	75
sekt. pryw. poza rolnict.	85	8	3	4	279
prywatnym gosp. rolnym	86	7	7	0	43
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	80	12	5	3	66
301-500	87	6	2	4	104
501-900	87	7	3	3	236
901-1200	85	9	2	3	145
Powyżej 1200 zł	88	7	2	3	144
Ocena własnych war. mater.					
Złe	79	9	7	6	199
Średnie	86	9	3	3	527
Dobre	88	8	2	3	374
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	86	14	0	0	39
Raz w tygodniu	88	7	3	3	553
1-2 razy w miesiącu	86	9	3	3	199
Kilka razy w roku	81	11	3	5	198
W ogóle nie uczestniczy	79	11	6	4	110
Poglądy polityczne					
Lewica	85	10	4	1	126
Centrum	84	9	2	5	323
Prawica	87	8	3	3	354
Trudno powiedzieć	85	9	4	2	297

Tabela 6. Jak układają się Panu(i) stosunki z sąsiadami - tu, gdzie Pan(i) mieszka?
Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć, że **ciagle są z nimi kłótnie?**

(%)

	Nie ma takich	Są, od 1 do 5	Więcej, ale nie większość	Większość	Liczba osób
Ogółem	94	4	1	1	1099
Płeć					
Mężczyźni	94	5	0	1	522
Kobiety	95	4	1	1	577
Wiek					
18-24 lata	93	5	1	0	159
25-34	93	7	0	0	203
35-44	94	4	1	1	180
45-54	97	3	0	0	180
55-64	95	5	1	0	180
65 lat i więcej	94	4	0	2	196
Miejsce zamieszkania					
Wieś	95	4	1	0	410
Miasto do 20 tys.	93	6	0	2	151
20-100 tys.	92	6	1	2	215
101-500 tys.	96	4	0	0	170
501 tys.i więcej mieszk.	97	3	1	0	153
Wykształcenie					
Podstawowe	92	6	1	1	291
Zasadnicze zawodowe	95	4	1	1	281
Średnie	95	4	0	0	371
Wyższe	97	3	0	0	156
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	100	0	0	0	98
Prac.umysł.niż.szczebla	95	3	1	1	89
Pracownicy fiz.- umysł.	93	6	0	2	89
Robotnicy wykwalifikowani	98	2	0	0	131
Robotnicy niewykwalifik.	88	9	3	0	53
Rolnicy	93	7	0	0	33
Pracujący na własny rach.	92	8	0	0	41
Bierni zawodowo					
Renciści	90	9	1	0	105
Emeryci	93	5	1	1	253
Uczniowie i studenci	94	6	0	0	90
Bezrobotni	93	6	0	1	85
Gospodynie domowe i inni	97	0	3	0	33
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	95	4	0	1	155
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	96	4	0	0	75
sekt. pryw. poza rolnict.	97	3	1	0	277
prywatnym gosp. rolnym	95	5	0	0	43
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	86	11	1	1	66
301-500	90	8	1	1	104
501-900	95	4	0	1	237
901-1200	93	4	2	1	145
Powyżej 1200 zł	97	3	0	0	144
Ocena własnych war. mater.					
Złe	89	8	2	1	199
Średnie	95	4	1	0	528
Dobre	96	3	0	1	372
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	89	11	0	0	39
Raz w tygodniu	95	4	1	0	552
1-2 razy w miesiącu	95	4	0	0	199
Kilka razy w roku	94	5	1	1	197
W ogóle nie uczestniczy	93	5	0	2	110
Poglądy polityczne					
Lewica	94	4	0	3	126
Centrum	94	6	0	0	322
Prawica	97	2	1	0	355
Trudno powiedzieć	91	7	1	1	296